

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi**Viite: HE 8/2024 vp**

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää näkemyksensä seuraavaa. Unifi on lausunut myös sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esityksestä eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta 5.1. 2024.

Hallituksen esityksessä aikuiskoulutustuki, vuorotteluvapaa ja ammattitutkintostipendit lakkautetaan. Muutoksia perustellaan säästötärpeellä ja työllisyysasteen nousulla. Kuitenkin osaamisen päivittämisellä ja työvoiman osaamistason nostamisella sekä kohtaannon parantamisella voi olettaa olevan työllisyyttä ja tuottavuutta lisääviä vaikutuksia. Työ vaatii yhä enemmän yhä korkeampaa osaamista ja uudet työpaikat syntyvät yhä korkeampaa osaamista vaativiin tehtäviin. Yliopistot vastaavat tähän koulutustarpeeseen myös jatkuvassa oppimisessa, kunhan edellytykset siihen sekä yliopistoilla että oppijoilla ovat kunnossa.

Unifi haluaa nostaa esiin kysymyksen jatkuvan oppimisen kokonaiskuvasta, josta mm. aikuiskoulutustuki on vain yksi osa. Osaamisen päivittämisen on oltava mahdollista, ja siihen on oltava realistiset mahdollisuudet koko työuran ajan. Osaamisen päivittäminen voi tarkoittaa olemassa olevan osaamisen syventämistä tai laajentamista, tai kokonaan uuden osaamisen hankkimista, mikä voi tarkoittaa myös alanvaihtoa. Yliopistokoulutus tarjoaa osaltaan ratkaisuja kaikkiin edellä mainittuihin tilanteisiin, ja mm. aikuiskoulutustukea on käytetty opintojen ja opintojen aikaisen toimeentulon rahoittamiseen. Unifi esittää harkittavaksi aikuisopintotuen uudelleenräätälöintiä niin, että se vastaa nykyistä paremmin jatkuvan oppimisen tarpeisiin. Vastaavaan koulutustarpeeseen vastaamiseen tulisi olla jokin korvaava tapa, mikäli aikuiskoulutustuki lakkautetaan.

Jatkuvaa oppimista tehdään ja aikuiskoulutustuella rahoitettuja yliopisto-opintoja suoritetaan vaihtelevasti eri aloilla, joten aikuiskoulutustuen lakkauttaminen voi myös kohdella eri alojen osajia ja heidän täydennyskoulutustaan eri tavoin. Esimerkiksi opetusalla päiväkodinjohtajat, varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, opinto-ohjaajat sekä ammatillisen koulutuksen opettajat ovat ryhmiä, jotka ovat käyttäneet aikuiskoulutustukea tehtäviinsä päteväytymiseen. Huomionarvoista on, että myös tohtoriopintoja tehdään aikuiskoulutustuella.

Esityksen vaikutuksissa arvioidaan, että aikuiskoulutustuen lakkauttaminen voi jonkin verran lisätä opiskelijoiden työssäkäyntiä, hidastaa opintojen suorittamista ja sitä kautta valmistumista. Unifi haluaa kiinnittää huomiota siihen, että yliopistojen julkinen rahoitus on sidottu rahoitusmallissa mm. ajallaan valmistumiseen. Vuonna 2022 aikuiskoulutustuen tuensaajista 26 prosenttia opiskeli yliopistoissa ja suurin osa suoritti tutkintoon johtavaa koulutusta.

Odotukset ja tarpeet osaamisen päivittämiseen eivät ole vähenemässä, mutta kokonaisajatus ja strategia jatkuvan oppimisen järjestelmästä on edelleen osin hahmottomaton. Tarvetta osaamisen päivittämiselle ja vaihtamiselle korostavat entisestään osaaajapula ja työmarkkinoiden murros. Osaamisen päivittämistä tehdään sekä työn ohessa, että kokopäiväisesti. Jatkuvan oppimisen järjestelmän, ml. tukijärjestelmä, tulee kokonaisuudessaan vastata sille asetettuihin odotuksiin myös käyttäjien ja tuettujen opintojen osalta.

Aikuiskoulutustuen uudistuksessa tulee huomioida myös muut suunnitteilla olevat jatkuvaan oppimiseen vaikuttavat uudistukset. Näitä ovat muun muassa korkeakoulujen jatkuvan oppimisen valtionrahoituksen vähentäminen ja avointen yliopistojen osallistumismaksujen korottaminen vastaavasti. Tämä saattaa lisätä myös aikuisopiskelijoiden välistä eriarvoisuutta, sillä joillakin on mahdollisuus vahvistaa osaamistaan, mutta vähävaraisemmilla ei.

Työn ohessa suoritettavaan osaamisen päivittämiseen tulee löytyä uusia ratkaisuja ja rahoittajia. Korkeakoulujen rahoituskehyksestä ei voida osoittaa lisäresursseja jatkuvaan oppimiseen, mutta esim. pienten osaamiskokonaisuuksien eteneminen voi kehittyä palvelemaan työelämän tarpeita laajasti siten, että myös työnantajat ovat niistä halukkaita myös maksamaan.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf

Ilkka Niemelä
puheenjohtaja

Heikki Holopainen
toiminnanjohtaja